

## Lietuvos mokslo tarybos ataskaita už 2005 metus

**1. Institucijos pavadinimas:** LIETUVOS MOKSLO TARYBA

**2. Institucijos steigėjas:** LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

**3. Institucijos vadovas:** Tarybos pirmininkas prof. habil. dr. EUGENIJUS BUTKUS

**4. Ataskaitinis laikotarpis:** 2005 m. sausio 1 d. – 2005 m. gruodžio 31 d.

**5. Institucijos veiklos pobūdis ir tikslai (pagal institucijos veiklą reglamentuojančius teisės aktus (nuostatus ir pan.):**

Sutinkamai su Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymu (Žin., 2002, Nr. 68-2758) ir Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. balandžio 17 d. nutarimu Nr. IX-1515 patvirtintais Lietuvos mokslo tarybos nuostatais (Žin., 2003, Nr. 39-1768) Lietuvos mokslo taryba (toliau vadinama – Taryba) vykdo Seimo ir Vyriausybės patarėjo mokslo, studijų ir eksperimentinės plėtros politikos klausimais funkcijas.

Vykdydama patariamąją funkciją Taryba savo plenariniuose posėdžiuose svarsto mokslo, studijų, technologijų ir eksperimentinės plėtros, inovacijų, mokslo poveikio valstybės ir visuomenės gyvenimui svarbiausias problemas ir formuluoja uždavinius, kuriuos spręsti reikia neatidėliojant. Motyvuotus siūlymus Tarybai teikia jos nuolatinės komisijos, kurių yra šešios: Mokslo strategijos ir valdymo, Mokslo prioritetų ir vertinimo, Finansavimo, Studijų, Mokslininkų kvalifikacijos ir Verslo, mokslo ir studijų bendradarbiavimo komisijos. Atskirus klausimus rengia Tarybos kolegijos sudaromos ekspertų grupės, pateikiančios studijas, pranešimus ir rekomendacijas. Apie parengtus projektus pranešama visoms mokslo ir studijų institucijoms, suinteresuotoms valdžios institucijoms, skelbiama tarybos svetainėje [www.lmt.lt](http://www.lmt.lt). Siūlymai ir rekomendacijos, kurioms Taryba pritarė, teikiamos Švietimo ir mokslo ministerijai, Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir Seimui, priklausomai nuo to, kuri iš šių valstybės institucija pradeda įgyvendinti Tarybos rekomendacijas. Greitesnio sprendimo reikalaujančius klausimus nagrinėja Tarybos kolegija, kuriai Taryba suteikė teisę priimti sprendimus, jei plenarinį posėdį kviesti nėra tikslinga. Tarybos pirmininkas, dalyvaudamas valstybės institucijose svarstant tam tikrus klausimus, remiasi Taryboje vykstančių svarstymų metu pareikštais, studijose ir nutarimuose teikiamais siūlymais.

2004 m. rugsėjo mėn. Taryba patvirtino svarbiausiųjų 2005 metų darbų programą, kurią vykdydama parengė ir paskelbė rekomendacijų ar siūlymų teisės aktų projektams tobulinti. Sudėtingiausiai klausimais tokios rekomendacijos išdėstytos ekspertų grupių parengtose studijose, kurias svarstė mokslo ir studijų institucijos, nuolatinės komisijos, ekspertai. Ataskaitiniu laikotarpiu baigtos rengti ir paskelbtos trys studijos:

– „Lietuvos galimybės ir būtini darbai siekiant 2010 metais ES užsibrėžto tikslo – moksliniams tyrimams finansuoti naudoti iki 3 proc. BVP“. Taryba studijai pritarė 2005 m. gegužės 30 d., ji išleista atskiru leidiniu. Didelę studijos medžiagos dalį Ūkio ministerija panaudojo rengdama „Nacionalinę Lisabonos strategijos įgyvendinimo programą“, kurią Vyriausybė patvirtino 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimu Nr. 1270.

– „Valstybės užsakomųjų mokslinių tyrimų koncepcija ir finansavimo tvarka“. Studijoje, remiantis kitų šalių patirtimi ir Europos Sąjungos norminių aktų analize, siūloma ministerijų reguliavimo sričiai ar jų vykdomoms programoms įgyvendinti būtinus mokslinius tyrinėjimus ir eksperimentinės plėtros darbus finansuoti kaip viešuosius technologijų pirkimus. Taryba studiją svarstė 2005 m. birželio 20 d., ji išleista atskiru leidiniu, o į pateiktas rekomendacijas atsižvelgta rengiant programinio – konkursinio mokslinių tyrimų finansavimo principus.

– „Aukštosios mokyklos valdymo, kai jos aukščiausiosios institucijos – tarybos – daugumą sudaro socialiniai partneriai, modelio projektas“. Šioje studijoje pateikti siūlymai leido ieškoti kompromiso svarstymuose dėl universitetų valdymo tobulinimo. Studijos medžiaga pasinaudojo Švietimo ir mokslo ministerijos rengdama „Aukštojo mokslo sistemos plėtros 2006 – 2010 metų plano“ projektą, kurį šiuo metu svarsto Vyriausybė. Studijos siūlymai buvo pristatyti Lietuvos Respublikos Prezidentūroje 2005 m. spalio 21 d. vykusiame pasitarime. Studija išleista atskiru leidiniu, išsiuntinėta aukštosioms mokykloms, valstybės institucijoms.

Didelės apimties ir reikšmingu darbu laikytinas Tarybos siūlymų organizuoti studentų mokslines praktikas eksperimentinis patikrinimas. Universitetų studijų programose mokslinės praktikos nenumatytos, tačiau jos sudarytų galimybę vasaros atostogų metu supažindinti studentus su mokslinio darbo metodika, mokslo institucijose turima tyrimų įranga, atlikti konkrečias mokslines užduotis, vadovaujant konkurso būdu atrinktiems aktyviems mokslininkams. Taryba kartu su Švietimo ir mokslo ministerija parengė tokių praktikų nuostatus (patvirtinti Švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. ISAK–883), konkurso būdu atrinko mokslinėms praktikoms organizuoti tinkamas vietas, parinko kvalifikuotus praktikų vadovus ir 138 studentams rekomendavo skirti 750 Lt stipendijas atliekant mėnesio trukmės mokslines praktikas ne tose įstaigose, kuriose studijuoja. Visi eksperimento dalyviai (institucijos, moksliniai vadovai ir studentai) eksperimentą įvertino palankiai, jo rezultatus svarstė Taryba ir Švietimo ir mokslo ministerija. Įgyta patirtis leido parengti projektą Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansavimui gauti.

Tarybos ekspertų grupės 2005 metais parengė ir paskelbė studijų projektus, kurie šiuo metu svarstomi ir tobulinami. Labai reikšmingą darbą atliko studijos „Siūlymai dėl mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros prioritetinių kryptių siejant jas su integracija į Europos Sąjungą, Vyriausybės patvirtinta „Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija“, „Ilgalaikė mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros strategija“ ir Seimo patvirtinta „Valstybės ilgalaikės raidos strategija““ rengėjai. Tarybos plenariniame posėdyje pateiktus siūlymus rengėjai juos šiuo metu analizuoja ir 2006 m. kovo mėn. darbą numato baigti. Studijoje pateikiama išsivysčiusių pasaulio valstybių patirties formuluojant savo mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros prioritetus apžvalga, Europos Sąjungos dokumentų analizė ir pasiūlyta kriterijų sistema, leidžianti įvertinti, ar teikiami siūlymai gali būti priskiriami prioritetams. Studijos medžiaga bus panaudota rengiant Vyriausybės nutarimų dėl mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros prioritetinių kryptių 2007 – 2010 metams projektus.

Tarybos ekspertai parengė studiją „Studijų procesų aukštosiose mokyklose tobulinimas ir parama studentams“, kurios galutinės redakcijos, dėl ganėtinai kontraversišku siūlymų rengėjai sulaukė kritinių pastabų ir galutinės redakcijos dar nepateikė. Šios studijos medžiaga bus naudinga rengiant naują Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo redakciją.

Analitinė medžiaga, kurią pateikė studijos „Mokslo ir studijų finansavimo veiksmingumas: patirtis, alternatyvos ir perspektyvos“ rengėjai, panaudota rengiant naują Tarybos veiklos koncepciją.

Tarp kitų didesnės apimties Tarybos darbų paminėtini siūlymai dėl Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo pakeitimų ir papildymų (Tarybos 2005 m. balandžio 11 d. nutarimas Nr. VI – 16), siūlymai Lietuvoje naudojamą mokslų klasifikaciją suderinti su rekomendacijomis mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros sričių klasifikacija, išdėstyta *OECD* žinyne *Frascati Manual, 2002* (Tarybos 2005 m. balandžio 11 d. nutarimas Nr. VI – 17), siūlymai „Lituanistikos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros prioriteto įgyvendinimo 2006-2009 m. programos“ ir valstybinės programos „Pramoninė biotechnologija“ projektams.

Taryba 2005 metais vykdė darbus, kurie jai pavesti įvairiais teisės aktais: vertino valstybinių mokslo programų ir Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo programų projektus ir įgyvendinimo rezultatus, analizavo doktorantūros būklę mokslo ir studijų institucijose, nagrinėjo doktorantų rengimo organizacinius ir kokybės klausimus. Taryba apsvarstė pranešimą,

kaip mokslo ir studijų institucijos laikosi Vyriausybės 2003 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 962 patvirtintos „Habilitacijos tvarkos“ ir su juo supažindino mokslo ir studijų institucijas. Tarybos pranešimas paskatino institucijas įvertinti pasitaikančius habilitacijos tvarkos pažeidimus ir juo šalinti. Apie habilitacijos problemas Taryba laikraštyje „Mokslo Lietuva“ paskelbė straipsnį „Habilitacijos tvarka ir klystkeliai“.

Vyriausybė 2005 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 906 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 899 „Dėl minimalių kvalifikacinių valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigybių reikalavimų, konkursų valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų pareigas eiti organizavimo, mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų atestavimo tvarkos ir pedagoginių vardų suteikimo universitetuose tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ įpareigojo Tarybą sudaryti sąrašą pripažintų tarptautinių duomenų bazių, kuriose referuojamų leidinių moksliniai straipsniai pripažįstami tinkamais vertinant mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų ir dėstytojų kvalifikaciją. Tokį duomenų bazių sąrašą Taryba patvirtino 2005 m. gruodžio 19 d. nutarimu Nr. VI – 24 (Žin., 2005, Nr. 153-5669).

2005 m. balandžio 11 d. Taryba išklausė Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo ataskaitą, ypač atkreipdama dėmesį į Tarybos 2004 m. gegužės 31 d. nutarime Nr. VI – 9 „Dėl Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo patirties teikiant paramą moksliniams tyrimams 1994 – 2003 metais“ pateiktus siūlymus ir rekomendacijas.

Vyriausybės pavedimu Taryba rengė rekomendacijas dėl valstybės stipendijų mokslininkams, dėl vardinių Lietuvos prezidentų – Antano Smetonos, Kazio Griniaus ir Aleksandro Stulginskio – stipendijų skyrimo, atliko daugiau kaip 160 mokslo monografijų ir kitų leidinių, kurių leidybą prašoma finansuoti iš valstybės biudžeto lėšų, ekspertizę, parengė siūlymus dėl 2005 m. mokslinės leidybos plano, į kurį įtraukti 95 leidiniai.

Taryboje dirba Švietimo ir mokslo ministro 2001 m. rugsėjo 27 d. įsakymu Nr. 1346 sudaryta Aukštųjų mokyklų bendrųjų vadovėlių leidybos komisija. Komisija 2005 metais atliko 48 vadovėlių, kurių leidybai aukštosios mokyklos prašo skirti valstybės biudžeto lėšų, rankraščių ekspertizę. Į vadovėlių leidybos planą komisija rekomendavo įrašyti 29 vadovėlius. Į aukštųjų mokyklų bendrųjų vadovėlių registrą komisija rekomendavo įrašyti 11 kitų vadovėlių, kurie buvo išleisti rėmėjų lėšomis. Komisija taip pat įvertino Lietuvos valstybiniam mokslo ir studijų fondui pateiktų 12 paraiškų parašyti naujus aukštųjų mokyklų vadovėlius.

2005 m. Tarybos plenariniuose posėdžiuose pranešimus padarė Ūkio ministerijos sekretorė Lina Domarkienė (svarstant nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos projektą), Švietimo ir mokslo ministerijos Europos Sąjungos paramos koordinavimo skyriaus vedėjas dr. Aurimas Morkūnas (svarstant Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos prioritetus), Aarhus aukštosios inžinerinės mokyklos Danijoje rektorius prof. Ove Poulsen (svarstant siūlymus dėl universitetų valdymo tobulinimo), Lietuvos pramoninkų konfederacijos viceprezidentas prof. Rimvydas Jasinavičius (svarstant aukštojo mokslo svarbiausiųjų problemų sprendimo gaires).

2005 metais Taryba, kaip Švietimo ir mokslo ministerijos Studijų kokybės vertinimo centro partnerė, vykdė du Europos Sąjungos struktūrinių fondų projektus: „Mokslo ir studijų institucijų veiklos ir užsienyje įgytų kvalifikacijų vertinimo duomenų bazių sukūrimas ir plėtojimas“ (ESF-2.4.-085) ir „Magistrantūros studijų sistemimas“ (ESF-2.5-019). Taryba taip pat pateikė paraiškas penkiems naujiems projektams: kaip projekto koordinatore projektams „Tarptautinė mokslinė duomenų bazė LITUANIKA“ (BPD2004-ESF-2.5.0-03-05/0054) (iš viso 13 partnerių), „Mokslinės praktikos organizavimo modelio I studijų pakopos specialistams sukūrimas ir įdiegimas Lietuvos mokslo ir studijų institucijose“ (BPD2004-ESF-2.4.0-03-05/0112) (partneris Švietimo ir mokslo ministerija), „Galimybių studija „Programinis konkursinis mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros finansavimo modelis“ (BPD2004-ESF-2.5.0-03-05/0057) (partneriai – Ūkio ir Švietimo ir mokslo ministerijos) ir kaip projekto partnerė

projektams „Gamtos mokslų podoktorantūrinių stažuočių sistemos sukūrimas ir įdiegimas“ (koordinatorius Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjunga) ir „Lietuvos mokslininkų kompetencijos infrastruktūrų plėtros ir integracijos į Europos mokslinių tyrimų erdvę galimybių studijos parengimas (BPD2004-ESF-2.5.0-03-05/0038) (koordinatorius Tarptautinė aukštoji vadybos mokykla).

**6. Institucijos veikla ir uždaviniai pagal specialiuosius pavedimus (Seimo nutarimus, valstybines programas ir pan.):**

Lietuvos Respublikos Seimas 2005 m. rugsėjo 27 d. nutarimu Nr. X – 351 „Dėl Lietuvos mokslo tarybos 2004 metų veiklos ataskaitos“ įpareigojo Tarybą iki 2006 m. balandžio 30 d. parengti naują veiklos koncepciją, kurioje būtų remiamasi Europos mokslo tarybos veiklos modeliu.

Šiam įpareigojimui vykdyti Tarybos kolegija sudarė darbo grupę, kuriai vadovauja Tarybos pirmininkas ir kurios sudėtyje yra pirmininko pavaduotoja bei nuolatinė komisijų pirmininkai. Tarybos nariai lankėsi Danijos, Švedijos, Norvegijos ir Slovėnijos tyrimų tarybose, susipažino su jų struktūra, funkcijomis ir veikla, ir savo ataskaitą bei siūlymus dėl būsimos veiklos modelio pristatė plenariniame Tarybos posėdyje. Taryba taip pat pritarė nacionalinių mokslo programų, kurių rengimas ir įgyvendinimas būtų viena iš svarbiausių Tarybos veiklos krypčių, koncepcijai. Šiuo metu svarstomos ir kitos galimos veiklos kryptys, kurios kartu su šiuo metu vykdoma patariamąja mokslo, studijų ir eksperimentinės plėtros politikos klausimais funkcija sudarytų Tarybos veiklos turinį. Tarybos veiklos naujos koncepcijos elementai nuolat aptariami su švietimo ir mokslo ministru. Suformulavus Tarybos uždavinius ir funkcijas bus diskutuojama dėl Tarybos struktūros ir formavimo tvarkos, ir nauja Tarybos veiklos koncepcija bus pateikta Seimui.

Kitų specialiųjų pavedimų 2005 metais Lietuvos mokslo taryba negavo.

**7. Ataskaitinio laikotarpio pradžioje institucijai skirti biudžetiniai asignavimai (pagal valstybės biudžeto programas):**

Programa 10.01. Šalies mokslo ir studijų sistemos plėtra – 865 tūkst. Lt.

**8. Kitos institucijos lėšos (jei tokių yra):**

Švietimo ir mokslo ministro 2005 m. rugsėjo 22 d. įsakymu Nr. ISAK-1929 skirta aukštųjų mokyklų bendrųjų vadovėlių leidybos komisijos veiklos išlaidoms padengti – 80 tūkst. Lt.

**9. Biudžetinių lėšų panaudojimas:**

2005 metais panaudota 862,4 tūkst. Lt iš 865 tūkst. Lt skirtų valstybės biudžeto lėšų.

**10. Kitų lėšų panaudojimas:**

2005 metais panaudota 76,4 tūkst. Lt iš 80 tūkst. Lt Švietimo ir mokslo ministerijos skirtų lėšų.

**11. Biudžetinių asignavimų ir kitų lėšų likutis ataskaitinio laikotarpio pabaigoje:**

Liko nepanaudota 2,6 tūkst. Lt (0,3 proc.) valstybės biudžeto lėšų (socialinio draudimo lėšos dėl darbuotojų nedarbingumo).

Liko nepanaudota 3,6 tūkst. Lt iš Švietimo ir mokslo ministerijos skirtų lėšų.

Tarybos pirmininkas

prof. habil. dr. Eugenijus Butkus